

Stefański, Jerzy

Nowości wydawnicze w roku obchodów 750 rocznicy lokacji m. Płocka

Notatki Płockie 32/4-133, 27-30

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nowości wydawnicze w roku obchodów 750 rocznicy lokacji miasta Płocka

W roku obchodów 750 rocznicy lokacji miasta Płocka ukazało się wiele nowych pozycji zwartych w bogatej już bibliotece plocian popularyzujących dzieje i współczesność miasta. Był to bowiem rok, w którym autorzy i wydawcy starali się, aby na płockim rynku wydawniczym ukazało się jak najwięcej nowych pozycji wydawniczych.

Krótki przegląd tych pozycji wypada zacząć od najstarszej płockiej oficyny wydawniczej, jaką jest niewątpliwie Towarzystwo Naukowe Płockie. Z okazji jubileuszu wydało ono trzy pozycje historyczne, traktujące o różnych okresach w dziejach miasta. Dominuje wśród nich *Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka*, opracowany przez doc. Stellę Marię Szacherską¹, która w 1975 r. opublikowała pierwszy tom tegoż wydawnictwa. Na tom II składają się 477 pozycje-dokumenty, listy oraz wybrane zapiski z płockich akt sądowych. Tylko 16 pozycji znanych jest z wcześniejszych publikacji, pozostałe ukazały się po raz pierwszy.

Prezentowany II tom *Zbioru* obejmuje lata

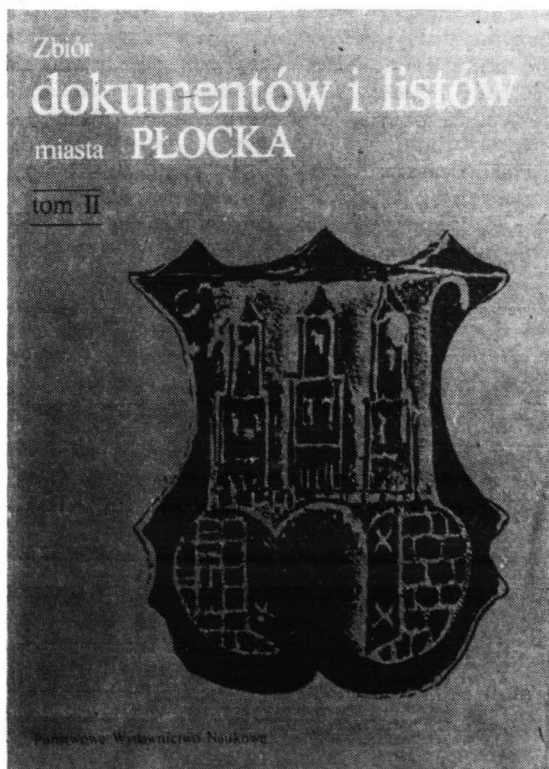
1495—1586, pokazuje Płock pod rządami Jagiellonów i pierwszych królów elekcyjnych, Henryka Walezjusza i Stefana Batorego. Starannie przygotowany indeks osób i miejscowości ułatwia korzystanie z wydawnictwa stanowiącego solidne podstawy dla badań nad dziejami Płocka. Red. Jan B. Nycek w recenzji pt. „Rekomendacji nie trzeba”, napisał m.in. „Źródła płockie wydane są z dużą pedanterią i troską o szczegóły bez fuszerki, która trafia się również w najpoważniejszych przedsięwzięciach edytorskich”².

W drugiej połowie 1987 roku staraniem Towarzystwa Naukowego Płockiego, ukazała się obszerna praca monograficzna pt. *Dzieje Fabryki Maszyn Żniwnych im. Marcelego Nowotki 1870—1977*, opracowana przez dra Jerzego Stefańskiego.³ Red. Jan B. Nycek w krótkiej recenzji zamieszczonej w «Tygodniku Płockim» o prezentowanych *Dziejach* napisał m.in. „Praca jest rzetelna, bogata źródłowo, konstrukcyjnie nienaganna — chronologiczna, bogato ilustrowana materiałem tabelarycznym, pełna faktów, dat i nazwisk. Składa się łącznie z siedmiu rozdziałów, przy czym pierwsze trzy są strictly historyczne, rekonstruujące dzieje zakładów, z których fuzji powstała FMŻ. Okres Polski Ludowej Jerzy Stefański omówił trzymając się dość kurczowo kolejnych planów rozwoju społeczno-gospodarczego kraju”⁴.

Trzecią pozycją specjalnie przygotowaną na rocznicę lokacji miasta jest druk bibliofilski — dwudziesty trzeci z kolei — pt. *Płock w 750. rocznicę lokacji miasta na prawie polskim 1237—1987*, autorstwa dra Jerzego Stefańskiego.⁵ Opracowaniem graficznym zajął się znany płocki plastyk, Stanisław Makuliński, staranne wykonanie techniczne jest zasługą Prasowych Zakładów Graficznych w Ciechanowie.⁶

„Publikacja — podkreśla we wstępie Zarząd TNP — przypomina nie tylko o tym historycznym dokumencie, mającym wpływ na przestrzenne ukształtowanie Płocka, ale także ukazuje dokonania, jakie miały miejsce w ciągu tych lat. Zaczepnięte z różnych publikacji fragmenty opisów dawnego Płocka stanowią wraz z reprodukcjami malarstwa i grafiki, interesujący obraz miasta”.

Muzeum Mazowieckie w Płocku, które już od wielu dziesiątków lat wydaje głównie różnego rodzaju katalogi, dotyczące zbiorów tej zasłużonej dla miasta i regionu placówki, z okazji rocznicy lokacji przygotowało trzy interesujące i wartościowe pozycje wydawnicze.

Obwoluta II tomu „Zbioru dokumentów i listów miasta Płocka” Stelli Marii Szacherskiej

Dwie pozycje książkowe⁷ są autorstwa Kazimierza Czarneckiego, pracownika działu sztuki Muzeum. Pierwsza pt. *Płockie życie artystyczne 1900—1939*⁸, stanowi swego rodzaju kalendarium, ważny przyczynek do nowszych dziejów miasta. Być może, że zweryfikuje ona pewne subiektywne poglądy zawarte w *Sztuce Płockiej* Kazimierza Askanasa.

W pewnym sensie uzupełnieniem tej pozycji, jest druga książka Kazimierza Czarneckiego pt. *Ikonografia Płocka w malarstwie i grafice do 1939 roku*.⁹ Ukazuje ona twórców i ich dzieła. Z okazji rocznicy lokacji, odbyło się w mieście wiele wystaw, a wśród nich Muzeum Mazowieckie zaprezentowało dokumenty płockie z lat 1237—1939. Z okazji wystawy, której scenariusz opracowała mgr Bożena Ostrowska, a oprawę plastyczną przygotował mgr Tadeusz Zaremba, wydany został interesujący informator pt. *Dokumenty Płockie 1237—1939*.¹⁰ Artykuły do Informatora opracowali: mgr Czesława Gąska w zakresie historii i zbioru dokumentów w Archiwum Państwowym w Płocku i ks. mgr Tadeusz Żebrowski w zakresie historii i zbioru dokumentów w Archiwum Diecezjalnym w Płocku. Obydwa artykuły stanowią syntezę historii tych placówek i przegląd starych dokumentów z lat 1237—1939 dotyczących Płocka.

Wśród inicjatyw wydawniczych jakie towarzyszyły obchodom 750 rocznicy lokacji miasta, na podkreślenie zasługuje niewielka, ale interesująca książka płockiego Urzędu Statystycznego pt. *Płock w 750 rocznicę lokacji miasta*.¹¹ Autorami książki są: mgr Jan Berger, który opisał część pierwszą rozwoju Płocka w świetle statystyki obejmującej okres lokacji do II wojny

światowej i inż. Iwona Janasz-Skrobacz, która opisała okres Polski Ludowej. Całość graficzną opracowali: Zofia Matyszczuk, Jadwiga Pach, Stefan Jackowski.

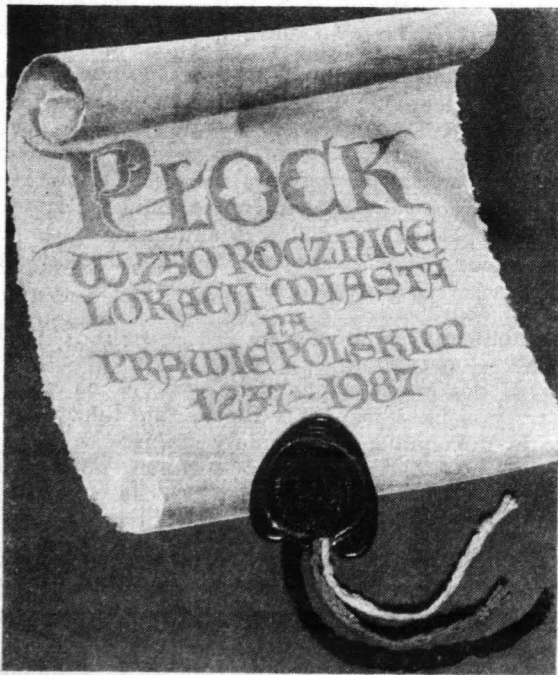
Recenzując powyższą edycję, red. Jan B. Nycek napisał m.in. „Najnowsza pozycja ma charakter popularny, przez co służyć może szerokim kręgom odbiorców, zwłaszcza młodzieży szkolnej. Pod względem doboru materiału statystycznego jest przygotowana starannie. Obrazuje najistotniejsze przemiany w życiu Płocka na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza, bodaj najbardziej barwnego w skutki całej tysiącletniej historii nadwiślańskiego grodu”.¹²

Stowarzyszenie Autorów Polskich w Płocku jako edytor mało jest jeszcze znane na rynku wydawniczym. Debiutem tej oficyny był folder poświęcony erotyce w życiu i kulturze Polaków. W roku obchodów 750. rocznicy lokacji miasta w planie wydawniczym znalazły się trzy pozycje. Prezes płockiego SAP, Stanisław Nawrocki opublikował interesujący tomik wierszy pt. *Matnia*.¹³ Autor, nie chcąc konkurować z rodziną używa pseudonimu literackiego — Marek Bartnicki.¹⁴

Matnia to kolejny, czwarty już tomik poetycki Marka Bartnickiego, wydany — jak wynika z adnotacji zamieszczonej na skrzydełku — z okazji 750 rocznicy lokacji miasta Płocka. Red. Lena Szatkowska, która zamieściła w «Tygodniku Płockim» recenzję tomiku, tak m.in. napisała „*Matnia* zawiera także okazały zbiór erotyków dedykowanych jesieni, lilii, akacji, dziewczynie. Kiedyś poeci pisali wiersze dla swoich muz, konkretnych dam, albo stosowali przynajmniej inicjały. Ale cóż, twórcę rozlicza się także za nowości skojarzeniowe, udane neologizmy, puenty, tu i ówdzie sprawiające jeszcze kłopoty. Jedno nie ulega wątpliwości — erotyki Bartnickiego, w połączeniu z filozofującą i pesymistyczną pierwszą częścią zbioru, uczestniczą w próbie integrowania świata i porządkowania wartości. Miłość jest tu wartością wprowadzającą za niepokoju i kryzysów, związanych z techniką”.¹⁵ Tomik opatrzył ciekawymi grafikami Henryk Jońca, a krytyk Zaniewski na łamach «Okolic» napisał m.in. „Dawno nie czytałem już wierszy tak żarliwych i tak przemyślanych do końca...”

Drugą pozycją wydawniczą płockiego Stowarzyszenia Autorów Polskich jest specjalnie przygotowana na 750 rocznicę lokacji miasta praca dra Jerzego Stefańskiego pt. *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*,¹⁶ będąca swego rodzaju encyklopedią o mieście.

„Wydajemy tę pracę — powiedział prezes płockiego SAP Stanisław Nawrocki w wywiadzie dla red. Jana B. Nycka — w dość dużym nakładzie i spodziewamy się szybkiego rozprowadzenia, bowiem na tego rodzaju publikację istnieje od dawna zapotrzebowanie społeczne. Oczywiście sama formuła podobnego leksykonu ciekawostek nie jest nowa, że przypomnę Jana Adamczewskiego *Kraków od A do Z*, lecz dla-cóż nie upowszechniać dobrych wzorców?”¹⁷

Strona tytułowa druku bibliofilskiego TNP w opracowaniu Jerzego Stefańskiego

W płockiej oficynie SAP ukaże się również trzecia pozycja pt. *Honorowi Obywatele miasta Płocka 1921—1985*.¹⁸ Jest to zbiór obszernych szkiców biograficznych poświęconych ludziom, którzy przez Miejską Radę Narodową w Płocku wyróżnieni zostali tym zaszczytnym honorowym obywatelstwem. Przypomnieć należy, że wśród uhonorowanych spotykamy trzech marszałków: Józefa Piłsudskiego, Edwarda Rydz-Śmigłego i Michała Żymierskiego-Rolę, poetę rewolucyjnego — Władysława Broniewskiego, prezydenta RP — prof. Ignacego Mościckiego, artystów — Wacława Lachmana i Mirę Zimińską-Sygietyńską, arcybiskupa — męczennika — Antoniego Juliana Nowowiejskiego, zasłużonego lekarza — prof. Marcina Kacprzaka i działacza politycznego — Franciszka Teklińskiego.

Autorami poszczególnych biogramów są: doc. dr Kajetan Dobrosielski, doc. dr Tadeusz Garlej, ks. dr Michał Marian Grzybowski, dr Marcin Kamiński, dr Barbara Konarska-Pabiniak, mgr Stanisław Kostanecki. Komitet redakcyjny stanowią: dr Jerzy Stefański — przewodniczący, dr Barbara Konarska-Pabiniak i mgr Wiesław Koński.

„Niniejsza pozycja *Honorowi Obywatele miasta Płocka* — czytamy we wstępie — przygotowana przez najmłodszą oficynę wydawniczą w mieście — Płocki Oddział Stowarzyszenia Autorów Polskich — z okazji 750 rocznicy lokacji miasta, nie tylko przybliży Czytelnikowi sylwetki Zasłużonych dla miasta ale także ukazuje ich ogromny dorobek w różnych dziedzinach naszego życia”.

Wśród nowości wydawniczych 1987 roku zwraca uwagę wartościowa pozycja ks. prof. dr. Wojciecha Górskiego, członka Zarządu Towarzystwa Naukowego Płockiego pt. *Andrzej Chryzostom Załuski biskup płocki 1692—1698*.¹⁹ Ukazała się ona nakładem Ośrodka Dokumentacji Studiów Społecznych w Warszawie i wydrukowana została na papierze pochodzącym z importu.

Autor²⁰ przybliży Czytelnikowi nie tylko postać biskupa płockiego, Andrzeja Chryzostoma Załuskiego, starannie wykształconego, zaliczanego do najwybitniejszych mężów stanu za panowania Sobieskiego oraz Augusta II, ale również jego dokonania w zakresie reformy ustawodawstwa i odnowy.

„Analiza całokształtu aktów ustawodawczych biskupa płockiego — stwierdza Autor w zakończeniu swojej pracy — Andrzeja Chryzostoma Załuskiego upoważnia do wniosku, iż jego działalność na tym polu — w tak krótkim okresie czasu — była bardzo bogata, w pełni racjonalna, w wysokim stopniu oryginalna, zmierzająca konsekwentnie do ucieleśniania w życiu diecezji — w kolejnym tego etapie — dzieła reformy trydenckiej”.

Kolejna z prezentowanych książek nosi tytuł *Blizy Indii*,²¹ a jej wydawcą jest Towarzystwo Przyjaciół Polsko-Indyjskiej Oddział w Płocku. Opracowana redakcyjnie przez mgr. Wiesława Kowalskiego, prezesa i spiritus movens Towa-

rzystwa, stara się przybliżyć Czytelnikowi historię i kulturę Indii.

Pozycja składa się z dwu części: w pierwszej znajdujemy interesujące rozważania na temat przeszłości, religii, nauki i filozofii indyjskiej, jak również obszerne materiały dotyczące jogi i medytacji. Na drugą część składa się kalendarium, serwis fotograficzny oraz różnego rodzaju dokumenty obrazujące działalność płockiego Towarzystwa. Pozycję zdobią rysunki wykonane przez warszawskiego grafika, Waldemara Kielczewskiego.

*Płocka plastyka nieprofesjonalna Rama-79*²² opracowana przez założyciela i opiekuna grupy, Wiesława Kowalskiego stanowi swego rodzaju przegląd najważniejszych osiągnięć płockich plastyków amatorów. Autor w książce zaprezentował sylwetki ponad trzydziestu twórców, którzy każdą wolną chwilę poświęcają malarstwu. Dorobek grupy charakteryzują liczne recenzje i przedruki artykułów prasowych oraz skrupulatnie zebrane fotografie. Nestor płockich artystów plastyków, Wacław Polakowski przygotował specjalnie do prezentowanego wydawnictwa interesujący artykuł o roli plastyki nieprofesjonalnej w naszym życiu.

Autorem interesującej i pasjonującej zarazem książki wzbogacającej dzieje miasta jest praca płk. poż. Jana Pasternakiewicza.²³ Nosi ona tytuł *W strażackim trudzie. Historia ochrony przeciwpożarowej miasta Płocka i powiatu płockiego*.²⁴ Jest próbą utrwalenia i przypomnienia ponad stuletniej tradycji ochotniczych straży pożarnych, najbardziej patriotycznych i społecznych organizacji w Polsce.

„*W strażackim trudzie* — napisał red. Jan B. Nycek — nie aspiruje do rangi monografii, to raczej rodzaj pamiętnika poszerzonego o źródła. Emocjonalne przywiązanie autora do przedmiotu widoczne jest od pierwszej do ostatniej kartki. Na blisko 110 stronicach maszynopisu Jan Pasternakiewicz śledzi dzieje straży ognio- wych na ziemi płockiej, od ich zarania po 1984 rok. Nie we wszystkich okresach jednako- wo analitycznie i szczegółowo (...). Na wyróżnienie zasługuje sporządzona po raz pierwszy lista ofiar hitleryzmu — strażaków z Płocka i okolic poległych lub zamordowanych w latach 1939—1945. Interesujący jest również zestaw zdjęć, zwłaszcza z okresu międzywojennego. Dobrze się stało, że trud badawczy seniora płockich druhów po kilkunastu latach zalegania w szufladzie ujrzał wreszcie światło dzienne, w czym podstawowa zasługa Wojewódzkiej Komendy²⁵ Straży Pożarnych z komendantem ppłk. Henrykiem Borowskim na czele”.

Z zaprezentowanych książek wynika, że w roku obchodów 750. rocznicy lokacji miasta Płocka, ukazało się na naszym rynku znacznie więcej pozycji wydawniczych niż kiedykolwiek przedtem. Bez wątpienia na taki stan miał wpływ jubileusz, ale także aktywność autorów i wydawców. Obchody stały się więc impulsem do opracowania wielu wartościowych wydawnictw dotyczących historii i współczesności Płocka.

PRZYPISY I OBJAŚNIENIA

- ¹ Stella Maria Szacherska, *Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka*, tom II, stron 604, nakład 1000 egz., cena zł 1000,—.
- ² Jan B. Nycek, Rekomendacji nie trzeba «Tygodnik Płocki» nr 34(792) z 23.08.1987 r.
- ³ Jerzy Stefański, *Dzieje Fabryki Maszyn Żniwnych im. Marcelego Nowotki w Płocku 1870—1977*, Towarzystwo Naukowe Płockie, stron 308, nakład 2000 egz., cena zł 700,—.
- ⁴ Jan B. Nycek, O Fabryce raz jeszcze «Tygodnik Płocki» nr 38(796) z 17.09.1987 r.
- ⁵ Jerzy Stefański, *Płock w 750 rocznicę lokacji miasta na prawie polskim 1237—1987*, dwudziesta trzecia publikacja bibliofilska Towarzystwa Naukowego Płockiego, nakład 990 egz. numerowanych.
- ⁶ Jan B. Nycek, W rocznicę lokacji, «Tygodnik Płocki» nr 38(796) z 17.09.1987 r.
- ⁷ Prezentowane pozycje książkowe nie ukazały się dotychczas na rynku wydawniczym. Teksty wraz z materiałem ikonograficznym zostały złożone w Prasowych Zakładach Graficznych i według zapewnień zakładów, ukazą się w III kwartale 1988 roku.
- ⁸ Kazimierz Czarnecki, *Płockie Życie artystyczne*, Muzeum Mazowieckie w Płocku, nakład 1000 egz.
- ⁹ Kazimierz Czarnecki, *Ikonografia Płocka w malarstwie, rysunku i grafice do roku 1939*, Muzeum Mazowieckie w Płocku, nakład 1000 egz.
- ¹⁰ Czesława Gąska, ks. Tadeusz Żebrowski, *Dokumenty płockie 1237—1939*, Muzeum Mazowieckie w Płocku, Informator 1987 r., nakład 300 egz.
- ¹¹ Jan Berger, Iwona Janasz-Skrobacz, *Płock w 750 rocznicę lokacji miasta*, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Płocku, nakład 2000 egz.
- ¹² Jan B. Nycek, Liczby nie kłamią, «Tygodnik Płocki» nr 46(804) z 15.11.1987 r.
- ¹³ Marek Bartnicki, *Matnia*, Stowarzyszenie Autorów Polskich Oddział w Płocku, Płock 1987, nakład 2000 egz., cena zł 60,—.
- ¹⁴ Marek Bartnicki (właściwe nazwisko Stanisław Nawrocki) urodził się w Przasnyszu. Od wielu lat związany jest z Płockiem, gdzie pracuje jako radca prawny w Zakładzie Energetycznym. Jest autorem arkusza poetyckiego *Ziemia zastana* (1977) oraz zbiorów wierszy: *Garbate tańce* (1980 r.), *Wspowiadać świat* (1984 r.) i *W dorzeczu gwiazd* (1986 r.) Laureat wielu ogólnopolskich konkursów literackich i reporterskich. Od wielu lat związany z Korespondencyjnym Klubem Młodych Pisarzy. Zajmuje się także malarstwem sztalugowym. Jest prezesem Stowarzyszenia Autorów Polskich w Płocku.
- ¹⁵ Lena Szatkowska, *Zintegrować świat*, «Tygodnik Płocki» nr 49(807) z 6.XII.1987 r.
- ¹⁶ Jerzy Stefański, *Płock od A do Z w tysiącletnich dziejach*, Stowarzyszenie Autorów Polskich w Płocku, Płock 1987, nakład 3200 egz., w tym w oprawie twardej 200 egz., cena zł 500,—.
- ¹⁷ Jan B. Nycek, *Nowości wydawnicze*, «Tygodnik Płocki» nr 35(793) z 27.08.1987 r.
- ¹⁸ *Honorowi Obywatele miasta Płocka*, Stowarzyszenie Autorów Polskich w Płocku, Płock 1987, nakład 1200 egz., w tym 200 w oprawie twardej, cena zł 300,—.
- ¹⁹ Ks. Wojciech Góralski, *Andrzej Chryzostom Żaluski biskup płocki 1692—1698*, Ośrodek Dokumentacji Studiów Społecznych, Warszawa 1987, stron 238, cena zł 520,— nakład 1000 egz.
- ²⁰ Ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski (ur. w 1939 r. w Płocku) ukończył Wyższe Seminarium Duchowne w Płocku (1961), Wydział Prawa Kanonicznego KUL, gdzie w 1965 roku uzyskał stopień doktora prawa kanonicznego oraz Studium Administracji Kościelnej przy Kongregacji dla Duchowieństwa w Rzymie (1969). W 1970 roku rozpoczął pracę dydaktyczno-naukową w Wyższym Seminarium Duchownym w Płocku, w 1972 roku w Punkcie Konsultacyjnym Wydziału Teologii ATK z siedzibą w Płocku, w 1977 (po habilitacji) — na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL, gdzie uzyskał kolejno: stanowisko docenta i tytuł profesora nadzwyczajnego (1983). Na wydziale tym kieruje katedrą kościelnego prawa małżeńskiego i rodzinnego, wykładając jednocześnie historię kościelnego prawa polskiego. Autor ponad 170 prac, głównie z historii kościelnego prawa polskiego, prawa małżeńskiego i dziejów kodyfikacji prawa kanonicznego, m.in. *Kapituła katedralna w Płocku XII—XVI w., Statuty kapituły katedralnej w Płocku z 1784 roku, Reformistyczne synody płockie na przełomie XVI i XVII wieku, Statuty synodu płockiego z 1698 roku* i inne. Konsultor Trybunału Prymasa Polski, członek Międzynarodowego Stowarzyszenia Kanonistów, Towarzystwa Naukowego KUL, Towarzystwa Naukowego Płockiego. Redaktor rocznika Studia Płockie. Rektor Seminarium Duchownego w Płocku w l. 1984—1986. Przewodniczący Sekcji Kanonistów Polskich w l. 1983—1987. Członek Komisji Episkopatu ds. Kodeksu Prawa Kanonicznego.
- ²¹ *Blżej Indii*, Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Indyjskiej Oddział w Płocku, nakład 1000 egz., Płock 1987.
- ²² Wiesław Kowalski, *Płocka plastyka nieprofesjonalna Rama-79*, Wydawca: Rama-79, nakład 1000 egz.
- ²³ Płk p.o. Jan Pasternakiewicz był długoletnim i najbliższym współpracownikiem nieżyjącego już Tadeusza Gintera, legendarnej postaci w straży. W r. 1924 wszedł do Zarządu Straży Pożarnych w Płocku, w której pełnił wiele odpowiedzialnych stanowisk. Po wystąpieniu ze służby przed blisko dwudziestoma laty postanowił dorobek płockiej straży, której był współtwórcą utrwalić i ocalić od zapomnienia. I tak powstała prezentowana książeczka.
- ²⁴ Jan Pasternakiewicz, *W strażackim trudzie. Historia ochrony przeciwpożarowej miasta Płocka i powiatu płockiego*. Płock 1986, stron 111 i 33 zdjęcia, nakład 1000 egz., wydana techniką malej poligrafii.
- ²⁵ Jan B. Nycek, *Z czerwonym kurem w herbie*, «Tygodnik Płocki» nr 33(791) z 16.08.1987 r.
- ²⁶ *Program obchodów 750 rocznicy lokacji miasta*, Płock 1987, PDA, nakład 1000 egz.